

Ernæring 2006-7

Sist oppdatert 11. august 2006

Lærebok: E.N. Whitney: **Understanding Nutrition** 10 International student edition: ISBN:0-534-62242-9. Etter hvert avsnitt : "IN SUMMARY", en viktig oppsummering. Fjernstudenter får tilgang til kurset via It's learning..

Brukes andre bøker, er innholdet i Understanding Nutrition og forelesninger aktuelt pensum. Boken kan bestilles fra kalvskinnet@tapir.no

Kompendium: et *arbeidskompendium*, samling av lysark brukt i undervisningen, med plass til egne notater

Matvaretabellen: brukes for å vurdere matkvalitet ISBN: 82-05-28499-7 2001

Utvikling i Norsk kosthold: vurderer det norske kostholdet, et sammendrag gis av faglærere.

Anbefalte inntak: Linker til aktuelle sider vises på It's learning

Aktuelle internettlinker: Legges ut på It's learning

Kostholdsundersøkelsen: Denne teller 30 % (teori delen 10 %, vurdering av kostholdet 20 %). Den må være bestått. Teoridelen legges frem for medstudenter, ca 10 minutter.

Endelig innleveringsfrist og veiledning legges ut på Its's learning

Leksjon 1 Innledning Boken har en liste som forklarer ord og uttrykk "Glossary" bakerst.

Chap 1
s 4 – 6
s 9
s 12 – 19
s 21 – 22
s 24 – 25

An overview of nutrition
FOOD CHOICES
Energiinnhold kJ/g i energigivende næringsstoffer (venstre marg)
Nutrition Research, Dietary Reference Intakes.
Samme logikk, men verdier fra NNR 2004
Iron, for example Fig 1-9, **NUTRITION ASSESSMENT**
DIET AND HEALTH

Chap 2
s 40 – 42
s 55 – 56

Planning a healthy diet
DIET-PLANNING PRINCIPLES
Food Labels

(Bildet er fra www.lkh.no)
Kostrådene fra Nasjonalt råd for ernæring. er i sammendraget fra "Utviklingen i norsk kosthold". Norsk kostholdssirkel. Helsepåstander i Norge? Hva kan deklarerer, berikes?
Begrepene : Sannsynlig, mulig... sammenheng mellom helse og mat/næringsstoffer
[Highlight 2: Kosthold for studenter!]
Utviklingen i Norsk kosthold (UNK), bruk av matvaretabell og beregning av E % fordeling UNK mer viktig for se hva Sosial- og helsedirektoratet vektlegger innen ernæring.

Chap 3
s 74 – 86
s 87
s 89 – 90
s 91

Digestion, absorption and transport
Digestion: legg vekt på figurene 3-1, 4, 10, 11, 13 og "A Closer Look at the Intestinal Cells" Fig 3-13
REGULATION OF DIGESTION AND ABSORPTION, frem til punktene s 90
The System at Its Best. Tillegg om tarmflora, probiotika, og tarmens barièrre

Leksjon 2 Karbohydrater, Kostholdsundersøkelse,

Chap 4
s 108 – 110
s 110 – 119
s 120 – 123
s 125
s 136 – 138

Carbohydrates; deres kjemi forutsettes kjent fra organisk kjemi, ellers må s 104 – 108. Det er viktig for å kunne forstå deler av pensum. (Bildet er fra <http://www.creapharma.com/Noka/helsesidene/karbohydrater.html>)
Fra **Fibers**, legg vekt på innledningen, deretter fra **Resistant Starches**
Fra **Digestion and Absorption** til og med **Maintaining Glucose homeostasis**. I **Preview of Carbohydrate Metabolism**: ta overskriftene.
Health Effects of Sugars. Legg vekt på overskriftene til avsnittene.
Table 4-2: Fibers – vi ser på begge typer under ett. Legg vekt på kilder, virkning og helseeffekt.
SUGAR REPLACERS: Fra **Acceptable Daily Intake** og ut.

Chap 5

The lipids. Fettets kjemi inkl herding, ω -3 og ω -6 fettsyrer, *cis*- og *trans*- fettsyrer forutsettes kjent og er viktig for å forstå deler av pensum; s 142 - 146

s 146

Trans-Fatty-Acids og fig 5-6 (fordeling av fettsyrer i ulike fettkilder)

s 149

Summary: Fosfolipider og Sterols

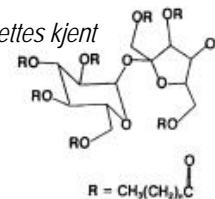
s 150 – 162

Fra **Lipid Digestion** til og med **obesity**. Vi anbefaler torskelevertran (s 161)

s 163 – 166

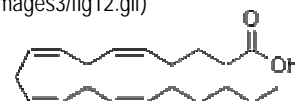
From Guidelines to Groceries

Den komplekse figuren viser Olestra; sukker med fettsyrer på, det er ufordøyelig. (<http://www.american.edu/TED/images3/fig12.gjf>)

s 177 - 178

Highlight 5: The Mediterranean Diet. Det står mye bra i H-5!
(Bildet er arakidonsyre fra www.acros.be)

Leksjon 3

Chap 6

Protein dets kjemi 182-183 må være kjent, det er viktig for å forstå del av pensum.

s 185 – 186

DIGESTION AND ABSORPTION. Fig 6-6 navn på enzymer i magesekk og intestincelle er pensum.

s 192 – 193

IN SUMMARY, "Protein Turnover" og "Using Amino Acids for Energy and Glucose".

s 194 – 196

PROTEIN IN FOODS frem til Protein Regulations for Food Labels. Mer om proteinkvalitet gis ut. Se også **APPENDIX D s D-1, 2. Table D-1 skal være med WHO's referanseprotein.**

s 197 – 197

HEALTH EFFECTS AND RECOMMENDED INTAKES OF PROTEIN. Frem til **Classifying PEM.**

s 200 – 201

Heart Disease, Osteoporosis og Kidney Disease

s 202

Adequate Energy. Anbefalte inntak er tatt i NNR 2004

s 203

In Summary

s 208 – 209

Highlight 6: Health benefits of veg. diets

s 211 – 212

Fra "Infancy" til og med **Childhood and Adolescence.**

Chap 7

Metabolism: Transformations and Interactions

s 217

Figure 7-1 viser opp- og nedbygning av stoffer i kroppen,

s 219

"In Summary" (Table 7-1 viser at mye som allerede er med i pensum er aktuelt for lever)

s 228

"In summary".

s 234 – 237

The Economics of Feasting, The Economics of Fasting,

Highlight 7: Bør leses, men er ikke pensum. Legg merke til Table H7-5 og H7-6

Chap 8

Energy Balance and Body Composition

s 252 – 263

Fra **ENERGI BALANCE** til og med **Summary.** Ikke tabell 8-2. BEE = BMR.

Bruk Tab F-2 som viser PAL over døgnet, Tab F-3 viser MET (aktivitetsøkning/time) i vedlegg

Grensene for helse, livvidde og BMI se kostholdsundersøkelsen.

s 267 – 268

Health Risks Associated with Weight and Body Fat fig 8-9 og 8-11.

Chap 9

Weight, Management, Overweight and Underweight, alle In summaries

s 280

Fig 9-1 kan overføres til Norge.

s 286

Div om fedme i venstre marg, punkt 1,2,4 og 6.

s 296

Table 9-4

s 298 – 299

Behavior and Attitude – husk trim i tillegg.

Leksjon 4

Vannløslige-vitaminer

Chap 10

The Water-Soluble Vitamins: B Vitamins and Vitamin C

Stabilitet for alle vitaminer og aktuell "puggeverdi" for aktuelle anbefalt inntak gis av faglærer.

s 322 – 324

Bioavailability, og Toxicity,

s 325 – 354

For hvert vitamin: In summary: Chief functions, Significant Sources viktige norske matvarer. Teksten ellers er utdypende. Mat blir ikke beriket (fortified, enriched) i Norge med noen få unntak.

Niacin: niacinekvivalenter Folat: ryggmargsbrokk (Spina Bifida), hjertesykdom og kreft;

B12: Fig 10-12

Fig 10-13 viser B-vitaminene i stoffskiftet (ikke puggepensum)

Non-B Vitamins viktig å vite begrunnelsen for at de ikke er vitaminer.

s 360

Highlight 10: Who needs supplements? Arguments against Supplements

s 362

Fra: **False sense of security** til og med **Misleading Claims.**

Chap 11
s 367 – 385

The Fat-Soluble Vitamins: A, D, E and K

For hvert vitamin: In summary: Chief functions, Significant sources og viktige norske matvarer. Teksten ellers er utdypende. Referanseverdier for vitamin A og D. Norske kilder for vitaminene.

Utdypende om K1 og K2 gis av faglærer

OBS: Vit A in proteinsyntesis and Cell Differentiation; Vit A; Toxicity, RE

Vit D: Rickets (=rakitt, engelsk syke). Vitamin E i TE-enheter.

s 389 – 392

Highlight 11

ANTIOXIDANT NUTRIENTS AND PHYTOCHEMICALS IN DISEASE PREVENTION

Leksjon 5

Mineraler Vann, Na, K og Ca

In summary: Chief functions, Significant sources, og viktige norske matvarer

Mye bra fordypende tekst. OBS: Effekt av produksjon på Na- og K-innhold

Chap 12

s 395 – 399

Water and the Major Minerals

Fig 12-2 til og med In summary.

s 405 – 409

An Overview, Sodium (= natrium)

s 411

Potassium (= kalium),

s 412 – 418

Calcium – bones, balance, absorption, deficiency, ikke detaljer i fig 12-10

s 423

OK oversikt. Vi vil nevne litt om sulfatmangel og dens effekter.

s 428

Highlight 12 Osteoporosis: Fig H12-2, 12-3, Table 12-2, ta med vitamin K.

Chap 13

s 438

The trace minerals Fe, Zn, I og Se

An overview

s 439 – 453

In summary: Chief functions, Significant sources og viktige norske matvarer

Detaljer: Beregning av teoretisk jernopptak, læres i kostholdsundersøkelsen

s 458 – 459

CONTAMINANT MINERALS, CLOSING THOUGHTS ON THE NUTRIENTS og In Sumamry

s 467 – 469

Fig H13-1 (konklusjon: spis variert!) The Phytochemicals in Perspectiv til og med Unanswered Questions.

Oppsummering av stabilitet av næringsstoffer ved prosessering.

Leksjon 6

Kost og idrett, Livssyklus

Chap 14

Fitness: Physical Activity, Nutrients, and Body Adaptions

Vi legger vekt på ernæring: Fig 14-3, Tabel 14-4 og summaries i hele Chap 14.

s 474 – 475

Benefits of Fitness Tell punktene, legg vekt på punt 2 og fra og med 8

s 482 – 489

Glucose Use... til og med Vitamines and Minerals....

s 493 – 495

Diets for Physically Active People

s 492

Evaluate Sport Drinks – drikkens osmolalitet

s 501

Highlight 14: Protein powders til og med Amino Acids Supplements

Chap 15

Life cycle Nutrition: Pregnancy and Lactation

Summaries i hele Chap 15.

s 510

Critical periods, Fig 15-3, 4,

s 518, 519, 532

Essential Fatty Acids, Fig 15-10, Table 15-4

Chap 16

Life cycle Nutrition: Infancy, Childhood, and Adolescence

Fig 16-2, Energy Nutrients. Vitamins, Immunologic Protection, Allergy

s 545 – 548

Norske råd for spedbarnsernæring

s 561

Norske råd: ang matvareallergi/intoleranser, sammenheng Mat og Adferd

s 562 – 565

Childhood Obesity, Fig H16-1

s 572 – 573

Food Choices and Health Habits. Problemer for norsk ungdom (Nordkost).

Chap 17

Life cycle Nutrition: Adulthood and the Later Years

In Summaries I hele Chap 17

s 595 – 598

Energy and Nutrients of Older Adults. Table 17-2, 3

s 591

Norske mattilbud for eldre. Eldre som viktige forbrukere.

s 601

Food Choices and Eating Habits of Older Adults. [Table H17-1]

Leksjon 7 Kostholdsrelaterte sykdommer og aktualiteter

Chap 18

s 618 – 604

s 622

s 624

s 630

s 632

s 637

s 640

s 667

Diet and health In Summaries i hele Chap 18 Gradienturfordringen

Obs norske kostråd er generell de samme som i boken.

NUTRITION AND CHRONIC DISEASES Fig 18-2, 18-3,

Risk Factors for Coronary Heart Disease i Table 18-3, Table 18-6.

Metabolic Syndrome (I teksten, ikke grenseverdier i margin)

Risk Factors for Hypertension

DIABETES MELLITUS: Norske kostråd

CANCER, Fig 18-6, Table 18-9 ,

Recommendation for Reducing Cancer Risk

Minimizing nutrient losses

Aktuelt: blir tatt ut i fra dagens diskusjoner.

En vitenskapelig artikkel gjennomgås slik at prinsippene for artikler er kjent.

Eksamen pleier alltid å ha med et aktuelt tema der kunnskapene skal benyttes.

Fiskefôr.

Mål: at ernæring av fisk ikke er så ulik ernæring av mennesker. Enkelte grunnbegrep gjennomgås.

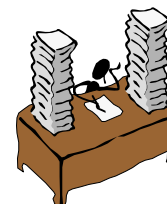
(Bildet er fra www.biomar.no)

Sentrale tema fra ekskursjoner og gjesteforelesninger (Kommunens Storkjøkken, NAAF, Felleskjøpets fôrutvikling og BurgerKing er planlagt), det kan være tema for spørsmål til eksamen. Referat legges ut til fjernstudenter.

Anbefalinger som skal kunnes:

- Kostråd (mat og livsførsel) fra Nasjonalt råd for ernæring.
- Generell stabilitet til vitaminer ved industriell bearbeiding.
- Anbefalt KMI (=BMI), PAL, liv/hoftemål,
- Av anbefalte inntak av næringsstoffer og fiber er dette pensum:
  - E % fordeling (inkl fettsyrer og proteiner)
  - kJ/g fett, karbohydrater, protein, alkohol og fiber
  - g fiber/dag, g protein/kg kroppsvekt som melk- eller eggprotein, g vann/kg kroppsvekt
  - anbefalt inntak for vitamin A, C, D, tiamin, folat, jern, kalsium, salt og alkohol
- Lab-oppgaven for immunologisk påvisning av eggprotein

Kap	Sider	Tillegg
Kap 1	12	
Kap 2	6 + 20	Kostråd. Norsk matsirkel, utviklingen i norsk kosthold, E-% beregning, bruk av matvaretabell
Kap 3	14	Tarmflora, probiotika og tarmens barriere
Kap 4	15	
Kap 5	18	
Kap 6	13	Beregning av Kjemisk Skåre
Kap 7	3	
Kap 8	16	
Kap 9	6	
Kap 10	34	In summary er vurdert til 5 sider, Vit i "selected food" er 5 sider
Kap 11	14	In summary er vurdert til 3 sider
Kap 12	16	
Kap 13	16	
Kap 14	3	
Kap 15 - 17	10 + 10	Norske: kostråd for spedbarn, kostproblemer hos barn og ungdom, matvareallergi og intoleranse, mattilbud til eldre,
Kap 18	10 + 10	Norske kostråd for diabetikere. Gradientutformingen. Handlingsplan for bedre kosthold.
Fiskefor	2	
Sum	ca 260	+ lab og kostholdsundersøkelse.

